

ประโยค ป.ธ. ๕
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

๑. แม่พระเจ้าวิฑูทกะ ครั้นได้ราชสมบัติแล้ว ทรงระลึกถึงเวรนั้นได้ ทรงดำริว่า เราจักยังพวกเจ้าศากยะแม่ทั้งหมดให้ตาย ดังนี้แล้ว จึงเสด็จออกไปด้วยกองทหารจำนวนมาก ๆ ในวันนั้นสมเด็จพระบรมศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลกในเวลาเช้ามีด ทรงเห็นความพินาศแห่งหมู่พระญาติแล้ว ทรงพระดำริว่า เราควรทำการสงเคราะห์พระญาติในเวลาเช้า เสด็จเที่ยวไปบิณฑบาต เสด็จกลับจากบิณฑบาตแล้ว ทรงสำเร็จสี่ไสยาสน์ในพระคันธกุฎี ในเวลาเย็น เสด็จไปทางอากาศ ประทับนั่งที่โคนต้นไม้มีเงาปรุโปร่ง ใกล้พระนครกบิลพัสดุ์ ๆ ต่อจากที่นั่นไป มีต้นไทรใหญ่มีเงาที่บอยู่ในรัชสีมาของพระเจ้าวิฑูทกะ ๆ พระเจ้าวิฑูทกะ ทอดพระเนตรเห็นสมเด็จพระบรมศาสดา จึงเสด็จเข้าไปเฝ้าถวายบังคมแล้ว กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะเหตุไร พระองค์จึงประทับนั่งที่โคนต้นไม้มีเงาปรุโปร่งดังนี้ ในเวลาร้อนแบบนี้ ขอนิมน့်ขอนิมน့်พระองค์โปรดประทับนั่งที่โคนต้นไทรมีเงาที่บนนั้นเถิด พระเจ้าข้า เมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาตรัสตอบว่า ช่างเถิด มหาบพิตร ธรรมดาร่มเงาของหมู่พระญาติเป็นของร่มเย็น ดังนี้ จึงทรงดำริว่า สมเด็จพระศาสดาจักเสด็จมาเพื่อทรงประสงค์รักษาหมู่พระญาติ จึงถวายบังคมสมเด็จพระบรมศาสดาแล้ว เสด็จเสด็จกลับไปสู่พระนครสาวัตถีนั้นแล ๆ ฝ่ายสมเด็จพระบรมศาสดา ก็ทรงเหาะไปสู่พระวิหารเชตวันเหมือนกัน ๆ พระเจ้าวิฑูทกะ ทรงระลึกถึงโทษของพวกเจ้าศากยะแล้ว เสด็จออกไปแม่ครั้ง ที่ ๒ ทอดพระเนตรเห็นสมเด็จพระบรมศาสดาที่นั่นนั้นแล ก็เสด็จกลับอีก ๆ เสด็จออกไปแม่ครั้ง ที่ ๓ ทอดพระเนตรเห็นสมเด็จพระบรมศาสดาที่นั่นนั้นแล ก็เสด็จกลับ ๆ แต่เมื่อพระเจ้าวิฑูทกะนั้นเสด็จออกไปครั้งที่ ๔ สมเด็จพระบรมศาสดาทรง พิจารณาเห็นบุรพกรรมของเจ้าศากยะทั้งหลายทรง

ทราบว่ายาบปรกรรมคือการไปรยยาพิษในแม่น้ำของเจ้าศากยะเหล่านั้นอันใคร ๆ ก็ห้ามไม่ได้ จึงมิได้เสด็จไปในครั้งที่ ๔ ๆ

๒. อุบาลิกา คิดว่า พระพวกรูปที่มาก่อน พุดอย่างหนึ่ง พระพวกรูปนี้อีกอย่างหนึ่ง พระพวกรูปที่มาก่อนคงจักลืมนอะไรบางอย่างไว้แล้วกลับไปในเวลาทีคลายฤทธิ์แล้ว ส่วนพระหนุ่ม ๒ รูปนี้คงจักไปในเวลาที่พระเถระตกแต่งเนรมิตสถานที่ไว้ด้วยฤทธิ์ เพราะความที่ตนเป็นคนฉลาด จึงทราบถึงความหมายนี้ ได้หยุดอยู่ ด้วยความหวังว่า จักทูลถาม ในเวลาที่สมเด็จพระบรมศาสดา เสด็จมา ๆ จากนั้นไปช่วงเวลาเพียงครู่เดียว เท่านั้น สมเด็จพระบรมศาสดามีพระภิกษุสงฆ์แวดล้อมเสด็จไปสู่เรือนของนางวิสาขา ประทับนั่ง ณ อาสนะที่ปูลาดไว้แล้ว ๆ นางวิสาขานั้น อังคาสพระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า เป็นประมุขโดยเคารพ ในเวลาเสร็จภักตกิจ ถวายบังคมสมเด็จพระบรมศาสดาแล้วทูลถามว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ บรรดาพระทีไปกับพระองค์ บางพวกพุดว่า ที่อยู่ของพระเรวดเถระ เป็นป่ารกด้วยไม้สะแก บางพวกพุดว่า เป็นสถานที่น่ารื่นรมย์ ที่อยู่ของพระเถระนั้น เป็นอย่างไรหนอแล ๆ สมเด็จพระบรมศาสดาทรงสดับคำนั้นแล้ว ตรัสว่า อุบาลิกา จะเป็นบ้านหรือเป็นป่าก็ตาม พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด ที่นั้นน่ารื่นรมย์แท้ ดังนี้แล้ว เมื่อจะสืบอนุสนธิแสดงธรรม จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด เป็นบ้านก็ตาม
เป็นป่าก็ตาม เป็นที่ลุ่มก็ตาม เป็นที่ดอนก็ตาม
ที่นั้น เป็นภูมิสถานน่ารื่นรมย์ ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕ แปล ไทยเป็นมคธ

๑. วิชฺฐโกปิ รชฺชํ ลภิตฺวา ตํ เวรํ สริตฺวา สพฺเพปิ สากิเย มาเรสุสามีติ มหติยา เสนาย นิกุมมิ ฯ ตํ ทิวสํ สตุถา ปจฺจุสกาเล โลกํ โอลเณนโต ฆาติสงฺฆวินาสํ ทิสฺวา ฆาติสงฺคหํ กาทุํ วมฺภูตตีติ จินฺเตตฺวา ปุพฺพณฺหสมเย ปิณฺฑาย จริตฺวา ปิณฺฑปาต- ปฏิกฺกนฺโต คนฺธกฺุณฺณิยํ สึหเสยฺยํ กปฺเปตฺวา สายณฺหสมเย อากาเสน คนฺตฺวา กปิลวตฺตฺสามนฺเต กพรจฺฉาเย รุกฺขมฺูเล นิสีทิ ฯ ตโต วิชฺฐภสฺส รชฺชสีมายํ มหนฺโต สณฺทจฺฉาโย นิโครธฺรูกฺโข อตฺถิ ฯ วิชฺฐโก สตุถารํ ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ฆนฺเต กิการณา เอรฺฐปาย อฺุณฺหเวลาย อิมสฺมี กพรจฺฉาเย รุกฺขมฺูเล นิสินฺนตฺถ เอตสฺมี สณฺทจฺฉาเย นิโครธฺมฺูเล นิสีถ ฆนฺเตติ วตฺวา โทตฺถ มหาราช ฆาตกาณํ ฉายา นาม สึตลาติ วุตฺเต ฆาตกาณํ รุกฺขณฺตฺถาย สตุถา อาคโต ภวิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา นิวตฺติตฺวา สาวตฺถิเมว ปจฺจาคมิ ฯ สตุถาปิ อุปฺปตฺติตฺวา เชตวนฺเมว คโต ฯ ราชฯ สากิยานํ โทสํ สริตฺวา ทฺุติยมฺปิ นิกุมมิตฺวา ตตฺถเวย สตุถารํ ปสฺสิตฺวา ปฺน นิวตฺติ ฯ ตติยวเรปิ นิกุมมิตฺวา ตตฺถเวย สตุถารํ ปสฺสิตฺวา นิวตฺติ ฯ จตฺตฺถวเร ปน ตสฺมี นิกุมนฺเต สตุถา สากิยานํ ปุพฺพกมฺมํ โอล- เกตฺวา เตสํ นทियํ วิสปกฺขิปนฺปาปกมฺมสฺส อปฺปฏฺิพาหิยภาวํ ฆตฺวา จตฺตฺถวเร นาคมาลี ฯ (ธมฺมปทฺฏจกฺถาย ตติโย ภาโค/หน้า ๒๐ - ๒๑)

๒. อุปาสิกา จินฺเตสิ ปจฺมํ อาคตฺภิกฺขุ อณฺณถา วทิสฺสุ อิเม อณฺณถา วหนฺติ ปจฺมํ อาคตฺภิกฺขุ กิณฺจิทฺเว ปมฺมุสฺสิตฺวา อิทฺธิยา วิสฺสฏฺจกาเล ปฏฺินิวตฺติตฺวา คตา ภวิสฺสนฺติ อิเม ปน อิทฺธิยา อภิสงฺขริตฺวา นิมฺมิตกาเล คตา ภวิสฺสนฺตีติ อตฺตโน ปณฺฑิตฺภาเวน เอตมตฺถํ ฆตฺวา สตุถุ อาคมนฺกาเล ปุจฺฉิสฺสามีติ อฏฺุจาสิ ฯ ตโต มฺุหุตฺตสฺเสว สตุถา ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺโต วิสาขาย เคะหํ คนฺตฺวา ปณฺณตฺตาสเน

นีสีทิ ฯ สา พุทฺธปฺปมฺขั กิกฺขุสงฺฆํ สกฺกจฺจํ ปริวิสิตฺวา ภตฺตกิกฺจาวสาเน สตฺถารั
 วนฺทิตฺวา ปฏิปฺจุจฺฉิ ฆนฺเต ตฺมเหหิ สทฺธิ คตฺตกิกฺขุสฺส เอกฺจฺเจ เรวตฺตเถรสฺส วสนฺนฺจานั
 ขทฺิรคหฺนํ อรณฺญนฺติ วทฺนฺติ เอกฺจฺเจ รณฺณียนฺติ วทฺนฺติ กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ ฯ ตั
 สุตฺวา สตฺถา อุปาสิเก คาโม วา โหตุ อรณฺญํ วา ยสฺมี จาเน อรหฺนฺโต วิหฺรณฺติ
 ตั รณฺณียเมวาทิ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

คาเม วา ยทฺิวารณฺเย

นินฺเน วา ยทฺิ วา เถ

ยตฺถ อรหฺนฺโต วิหฺรณฺติ

ตั ภูมฺิรามณฺเยยกนฺติ ฯ

(ธมฺมปทฺฎกถาย จตฺตฺโต ภาโค/หน้า ๗๙ - ๘๐)